

การคัดเลือก การพัฒนา และการขยายพันธุ์มะม่วง อุตสาหกรรมสายพันธุ์ดีที่ปรับตัวแล้วบนที่ดอนอาศัยน้ำฝน : กรอบการศึกษา

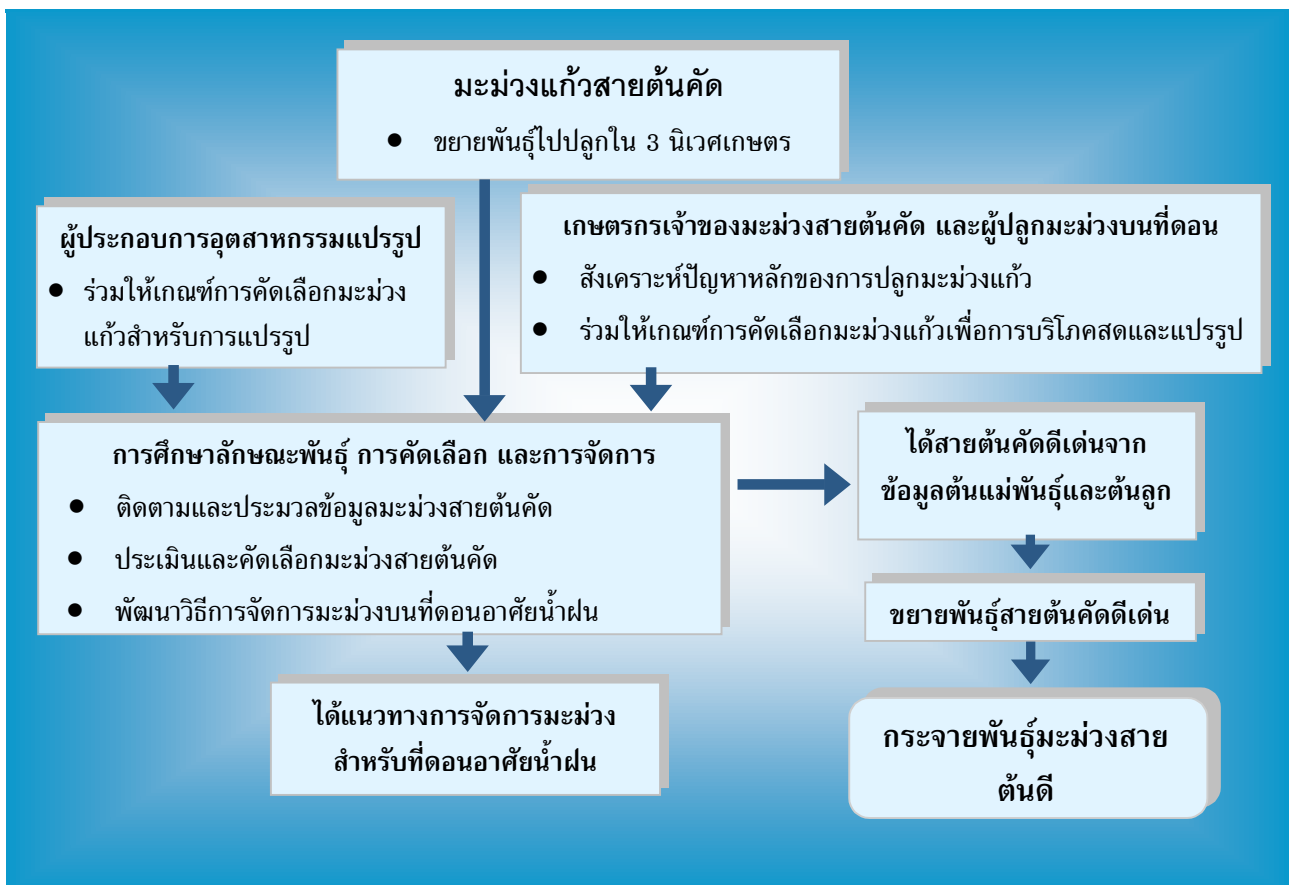
ธวัชชัย รัตนชเลศ พฤกษ์ ยิบมันตะลิริ และรุ่งทิพย์ อุทุมพันธ์

ปัญหา

มะม่วงแก้วเป็นพันธุ์อุตสาหกรรมที่สำคัญของประเทศ ปัจจุบันยังไม่มีมะม่วงแก้วที่ได้รับการพัฒนาสำหรับภาคเหนือตอนบน ซึ่งพื้นที่ปลูกส่วนใหญ่มีสภาพเป็นที่ดอนและอาศัยน้ำฝน การพัฒนาพันธุ์มะม่วงในประเทศไทยที่ผ่านมาไม่ได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายชัดเจน ทั้งขาดการมีส่วนร่วมของผู้ผลิต ผู้แปรรูป และผู้กระจายพันธุ์ ทำให้ภาคเหนือตอนบนยังไม่มีการเปลี่ยนแปลง ที่จะก้าวไปสู่การเป็นผู้ผลิตมะม่วงแก้ววัตถุดิบที่มีคุณภาพสูงสำหรับการแปรรูปได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อคัดเลือกมะม่วงแก้วสายพันธุ์ดีที่เหมาะสมทั้งเพื่อการค้าและอุตสาหกรรม สำหรับที่ดอนอาศัยน้ำฝนในภาคเหนือตอนบน
2. เพื่อพัฒนากระบวนการกระจายมะม่วงอุตสาหกรรมพันธุ์แก้วสายพันธุ์ดีสู่เกษตรกรเป้าหมายในพื้นที่ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน

ภาพที่ 1. กรอบการศึกษา การคัดเลือก การพัฒนา และการขยายพันธุ์มะม่วงอุตสาหกรรมสายพันธุ์ดีที่ปรับตัวแล้วบนที่ดอนอาศัยน้ำฝน

วิธีการศึกษา

ได้สำรวจหามะม่วงแก้วสายพันธุ์ดีใน 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน คัดเลือกไว้ 51 ต้น มีแก้วศรีสะเกษไว้เปรียบเทียบ ขยายไปปลูกในแปลงทดลอง บนที่ดอน ที่ลุ่มเขตชลประทาน และที่สูง แต่การศึกษาเน้นบนที่ดอน สัมภาษณ์ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมการแปรรูป และจัดประชุมระดมความคิดเห็นจากเกษตรกรเพื่อสรุปหาเกณฑ์การคัดเลือก ติดตามและประมวลข้อมูลจากทั้งต้นแม่พันธุ์และต้นลูกในแปลงทดลอง ให้ทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และนำเจ้าของมะม่วงต้นแม่พันธุ์มาร่วมพิจารณาหาแนวทางกระจายพันธุ์ ส่วนการศึกษาวิธีการจัดการมะม่วงแก้วสำหรับที่ดอนก็ได้ดำเนินการไปพร้อมกัน

พื้นที่ศึกษา

ที่ดอน: พื้นที่ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมโครงการป่าจอมทอง กิ่ง อ.ดอยหล่อ **ที่ลุ่ม:** สถานีวิจัยการเกษตรเขตชลประทาน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ **ที่สูง:** ลุ่มน้ำวัดจันทร์ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่

ผลการศึกษา

เกณฑ์การคัดเลือกจากเกษตรกร¹

ต้นเตี้ย พุ่มกว้าง กิ่งก้านแข็งแรง ทนทานต่อโรคและแมลง ขึ้นได้ทุกสภาพพื้นที่ ติดผลดก ผลมีขนาดใหญ่ เปลือกหนา สีผิวสวย เนื้อหนา แน่น กรอบ มีเลี่ยนน้อย รสเปรี้ยวเมื่อดิบ รสมันเมื่อแก่จัด รสหวานเมื่อสุก ไม่ละ และ กลิ่นหอมเมื่อสุก เมล็ดลีบ

เกณฑ์การคัดเลือกจากผู้แปรรูป²

มะม่วงแก้วเขียว ขนาด 3-7 ผล/กก. หรือใหญ่กว่า ขนาดผลสม่ำเสมอ ผลสดไม่บอบช้ำ ผลแก่จัดสุกได้พร้อมกัน เปลือกหนา เนื้อแน่นกรอบไม่เละและสีเหลืองเข้มสม่ำเสมอทั้งผล เลี่ยนน้อย ความหวานสูง ไม่มีแมลงศัตรูพืชในผล

แนวทางการกระจายพันธุ์ดี

ได้สร้างเครือข่ายผู้ปลูกมะม่วงภาคเหนือตอนบนจากเจ้าของมะม่วงแก้วต้นแม่พันธุ์และกลุ่มผู้ปลูกมะม่วงดอยหล่อ เพื่อให้มีบทบาทเป็นหน่วยกระจายพันธุ์ หลังการประชุมแลกเปลี่ยนความรู้กับเกษตรกรครั้งที่ 2 ได้มีการกำหนดวิธีการกระจายพันธุ์ในรายละเอียดไว้แล้ว

สรุป

ได้คัดเลือกมะม่วงแก้วสายต้นคัด 52 สายต้นที่สำรวจ จาก 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน พร้อมขยายมะม่วงแก้วสายต้นคัดทุกต้นไปปลูกศึกษาที่ 3 นิเวศเกษตรโดยเน้นที่ดอน เพื่อหาสายต้นที่ดีเด่น โดยจะอาศัยเกณฑ์การคัดเลือกที่ได้ประมวลจากผู้ประกอบการอุตสาหกรรมแปรรูปมะม่วง เกษตรกรผู้ปลูกมะม่วง และผลจากการทำวิจัย ปัจจุบันกำลังอยู่ระหว่างการรวบรวมข้อมูลจากต้นแม่พันธุ์ ขณะที่ต้นลูกในแปลงทดลองยังมีอายุเพียง 2 ปีเศษ สำหรับการกระจายพันธุ์ได้สร้างเครือข่ายผู้ปลูกมะม่วงภาคเหนือตอนบนเพื่อเตรียมเป็นหน่วยกระจายพันธุ์ที่สำคัญต่อไป

เอกสารอ้างอิง

1. ชวัชชัย รัตน์ชเลศ พุกฤษ์ ยิบมันตะสิริ และ รุ่งทิพย์ อุทุมพันธ์. 2541. การคัดเลือก การพัฒนา และการขยายพันธุ์มะม่วงอุตสาหกรรมสายพันธุ์ที่ปรับตัวแล้วบนที่ดอนอาศัยน้ำฝน. เอกสารสมทบหมายเลข 3. น. 49-62. ใน รายงานความก้าวหน้าของโครงการในรอบหกเดือนที่ 2.
2. ชวัชชัย รัตน์ชเลศ พุกฤษ์ ยิบมันตะสิริ และ รุ่งทิพย์ อุทุมพันธ์. 2541. อุตสาหกรรมการแปรรูปมะม่วงในภาคเหนือตอนบน. MCC Agri. Tech. Report No. 48. 11 น.